BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE

van 22 december 1972

inzake een procedure op grond van artikel 85 van het E.E.G.-Verdrag

(IV/243, 244, 245 — Cimbel)

(Slechts de teksten in de Franse en de Nederlandse taal zijn authentiek)

(72/474/EEG)

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, en met name op artikel 85,

Gelet op Verordening nr. 17 van de Raad van 6 februari 1962 (1), en met name op de artikelen 3 en 5,

Gezien de op 31 oktober 1962 conform artikel 5, lid 1, eerste zin, van Verordening nr. 17 op formulier B bij de Commissie verrichte aanmelding van de volgende overeenkomsten

— „Convention Générale Cimentière de 1948",

— „Accord C.P.A./C.M. de 1948",

— „Organisation de la Distribution des Ciments en Belgique" (Toelatingsvoorwaarden voor handelaren en betonwarenfabrikanten),

— Statuten van de „Cimenterie Belge — Cimbel S.A.",

Gezien de op 30 juni 1966 overlegde nieuwe versie van de toelatingsvoorwaarden voor handelaren en betonwarenfabrikanten van 1 februari 1965 en de op 30 januari 1967 ingediende aanvulling van de aanmelding door de toelatingsvoorwaarden voor betonmortelbedrijven, de voor deze onderneming geldende „Code de Bonne Pratique" en de toelatingsvoorwaarden voor asbestcementfabrikanten en aannemers,

Gezien de op 13 juli 1967 ingediende samenvatting van de Convention Générale Cimentière en de overeenkomst C.P.A./C.M. in de „Coordination 1966",

Gehoord de betrokken ondernemingen conform artikel 19, lid 1, van Verordening nr. 17 en de voorschriften van Verordening nr. 99/63/EEG (2),

Geraadpleegd het Adviescomité voor Mededingingsregelingen en Economische Machtsposities overeenkomstig artikel 10 van Verordening nr. 17 op 26 juli 1972,

(1) PB nr. 13 van 21. 2. 1962, blz 204/62.
(2) PB nr. 127 van 20. 8. 1963, blz. 2268/63.

I

1. Overwegende dat de sedert lang gekartelliseerde Belgische cementindustrie na afloop van een reeks marktregelende overeenkomsten (quota's voor binnen- en buitenland, uniforme prijzen en verkoopvoorwaarden, compensatiekassen alsmede regelingen met betrekking tot uitbreiding en overdracht van productiecapaciteiten) haar interne bindingen op 15 juni 1948 door de „Convention Générale Cimentière 1948" en door het aanvullende, vooral metallurgische cement betreffende „Accord C.P.A./C.M. 1948" opnieuw heeft geregeld; dat de beide overeenkomsten op 1 juli 1948 in werking zijn getreden en met de tot en met 1958 aangebrachte wijzigingen op 31 oktober 1962 bij de Commissie zijn aangemeld; dat zij aanvankelijk tot en met 31 december 1963 zouden gelden, maar — aangezien geen der deelnemers van de contractueel vastgelegde opzeggingsmogelijkheid gebruik heeft gemaakt — vanaf 1964 voor onbepaalde tijd werden verlengd;

Overwegende dat in de samenvoeging van de beide overeenkomsten, de z.g. Coordination 1966, 31 december 1978 als vroegste opzeggingsmogelijkheid is opgenomen, dat de overeenkomst, indien zij tot dan toe door geen der deelnemers is opgezegd, voor onbepaalde tijd zal blijven gelden; dat het dan echter ieder der deelnemers vrijstaat, de overeenkomst met inachtneming van een opzeggingstermijn van 90 dagen tegen het eind van ieder semester op te zeggen;

2. Overwegende dat er ten tijde van de aanmelding nog 19 contractpartners over waren, maar het aantal deelnemers thans nominaal 9 ondernemingen bedraagt, namelijk:

1. S.A. Cimenteries C.B.R. Cementbedrijven N.V Brussel,
2. S.A. Ciments d'Obourg, Obourg,
3. S.A. Ciments de Thieu, Thieu,
4. S.A. Ciments Portland Liégeois, Haccourt,
5. S.A. Ciments de Visé, Brussel,
6. S.A. Compagnie des Ciments Belges, Gaurain-Ramecroix,

7. N.V. Portlandcement J. Van Den Heuvel, Hemiksem,

8. S.A. Sté Générale des Ciments Portland de l'Escaut, Antoing,

9. S.A. Carrières et Cimenteries Lemay, Vaulx;

Overwegende dat de N.V. Van Den Heuvel de cementproduktie reeds voor de aanmelding van de overeenkomsten bij de Commissie heeft gestaakt; dat de haar toegewezen quota op grond van een speciale overeenkomst door een andere contractpartner wordt vervuld;

3. Overwegende dat de acht fabrikanten die thans nog actief aan de Coordination 1966 deelnemen niet slechts door de bepalingen van de kartelovereenkomst, maar ook in vennootschapsrechtelijk en personeel opzicht met elkaar vervlochten zijn; dat er in wezen van drie grote economische groepen sprake is:

a) de groep C.B.R. die als de belangrijkste Belgische groep over een quotum van meer dan 40 % beschikt en op drie verschillende plaatsen in België produktievestigingen met cementovens bezit die, zoals deze in Lixhe, in de onmiddellijke nabijheid van de Nederlandse grens bij Maastricht, mede worden gerekend tot de grootste van de wereld. Afgezien van minderheidsdeelnemingen bij Ciments de Visé (9,3 %) en bij de onderneming Cimescaut bezit de C.B.R.-groep 68 % van het kapitaal van de belangrijkste Nederlandse fabrikant de N.V. Eerste Nederlandse Cementindustrie (E.N.C.I.) te Maastricht, die zijnerzijds weer voor 50 % deelneemt in de twee andere Nederlandse cementfabrikanten Cemij en Rozenburg;

b) de groep Ciments d'Obourg die zich in Zwitsers bezit bevindt, 76 % van de aandelen van de Ciments de Thieu in handen heeft, en via een holdingsvennootschap (Financim) de ondernemingen Ciments Portland Liégeois en Ciments de Visé beheerst. Evenals de C.B.R.-groep heeft Obourg bij zijn hoofdzetel in Zuid-België cementovens opgericht die mede tot de grootste in de wereld worden gerekend. Obourg beschikt met een oven van meer dan 200 m lengte, 7 meter middellijn en een brandcapaciteit van 3 000 ton per dag over een van de grootste klinkerbrandinstallaties van Europa. Zijn laatst voltooide molens zijn de grootste van de wereld;

c) een derde Belgische groep wordt ten slotte gevormd door de Compagnie des Ciments Belges (C.C.B.) met een minderheidsdeelneming in Cimescaut en een waarneming van de leveringsrechten van Van Den Heuvel voor 100 % krachtens een speciale overeenkomst van 6 januari 1964. In de bovengenoemde Financim, waarvan de ondernemingen Ciments Liégeois en Visé afhankelijk zijn, bezit C.B.C. een minderheidsdeelneming van 25 %. In het jongste verleden zijn ook bij de C.C.B.-groep moderne brandinstallaties, waaronder een oven met een dagcapaciteit van 2 000 ton, in bedrijf genomen;

Overwegende dat in personeel opzicht niet slechts binnen de directies van de drie genoemde groepen maar ook tussen de groepen zelf overlappingen bestaan;

Overwegende dat er, afgezien van de bovengenoemde financiële en personele vervlechtingen tussen de contractpartners, onafhankelijk van de in de aangemelde overeenkomsten aangegane verplichtingen, nog in twee andere opzichten samenwerkingsvormen bestaan:

De onderneming C.B.R. drijft te zamen met de door de Obourg-groep beheerste ondernemingen Ciments Portland Liégois en Ciments de Visé bij Haccourt in de buurt van de Nederlandse grens bij Maastricht een modern cementbedrijf — Ciments Portland Liégeois — in welks exploitatie C.B.R. en Ciments Portland Liégeois voor elk 37,5 % en Ciments de Visé voor 25 % deelnemen. De produktie van deze onderneming wordt via een gemeenschappelijk verkoopkantoor, het zg. Bureau de Vente H.V.C. in de handel gebracht.

De beide grootste Belgische fabrikanten — C.B.R. en Ciments d' Obourg — werken sinds ongeveer vier jaar met een kapitaaldeelneming van elk 50 % in een gemeenschappelijk opgerichte dochtermaatschappij, de S.A. Interbeton samen. Het betreft hier een samenvoeging van de tot dusver door de beide ondernemingen afzonderlijk geëxploiteerde betonmortelcentrales. De S.A. Interbeton beschikt momenteel over 38 van dergelijke centrales en circa 400 truckmixers.

4. Overwegende dat de uitvoering van en het toezicht op de overeenkomsten van 1948 werd toevertrouwd aan een naamloze vennootschap, de op 13 oktober 1948 conform de artikelen 14 e.v. van de „Convention Générale Cimentière de 1948" opgerichte S.A. La Cimenterie Belge — kortweg Cimbel genoemd —; dat Cimbel zijn zetel te Brussel heeft en de hem verleende bevoegdheden sinds 1948 onveranderd uitoefent; dat de contractspartijen naar evenredigheid van de door hen in het kader van hun quota afgezette hoeveelheden voor de uitgaven aan zaken en personen van Cimbel aansprakelijk zijn; dat de thans aan de kartelovereenkomst deelnemende fabrikanten, zonder uitzondering aandeelhouder van Cimbel zijn; dat de aandelenpercentages ongeveer met de contractueel vastgelegde quota's overeenstemmen;

Overwegende dat het doel van de vennootschap is, de produktie en distributie van cement in overeenstemming met de belangen van de branche te organiseren, de relatie met verwante industrieën en concurrenten in binnen- en buitenland te regelen en te zorgen voor het sluiten en uitvoeren van nationale en internationale overeenkomsten;

Overwegende dat het bestuur en de vertegenwoordiging naar buiten zijn opgedragen aan een „Raad van Beheer" die uit tenminste zeven leden bestaat; dat deze telkens voor één jaar door de algemene vergadering der deelnemende fabrikanten wordt gekozen en uit zijn midden de eerste en tweede voorzitter kiest; dat deze raad zo vaak als nodig is bijeenkomt;

Overwegende dat de Raad van Beheer in het belang van een vereenvoudiging van de bedrijfsvoering van de hem in de statuten en de overeenkomst verleende bevoegdheid tot delegatie gebruik heeft gemaakt en een groot deel van de lopende zaken aan drie zelfstandige comité's: het Comité de Direction, het Comité Commercial A en het Comité Commercial B heeft overgedragen; dat voor de verreweg belangrijkste comité's het Comité de Direction dat met de algemene bedrijfsleiding met inbegrip van instructiebevoegdheden tegenover de beide andere comité's is belast, en het Comité Commercial A dat de prijs- en afzetpolitiek voor België en West-Europa (1) tot taak heeft, daarbij in artikel 17, lid 2, van de overeenkomst is vastgesteld dat daarin telkens een vertegenwoordiger van C.B.R., Obourg, C.C.B., Cimescaut en Lemay (daarnaast bij het Comité Commercial A nog een vertegenwoordiger van Liégeois) zitting en stem moet hebben; dat de besluiten binnen de Comité's met eenvoudige meerderheid worden genomen, waarbij bij het staken der stemmen de stem van de voorzitter beslist;

Overwegende dat het hoogste orgaan van Cimbel de algemene vergadering van aandeelhouders is; dat deze geregeld éénmaal per jaar en overigens slechts om bijzondere redenen bijeenkomt; dat de algemene vergadering, die besluiten kan nemen wanneer daar 75 % van het aandelenkapitaal is vertegenwoordigd, in het algemeen bij eenvoudige meerderheid van de uitgebrachte stemmen beslist; dat in artikel 26 van de statuten en in artikel 14, 15 van de thans geldende tekst van de overeenkomst echter verschillende gevallen zijn genoemd waarin voor het totstandkomen van een besluit een gekwalificeerde meerderheid van 75 % resp. 100 % van de uitgebrachte stemmen nodig is; dat afwijkingen van de contractueel vastgelegde quotaregeling bijv. in ieder geval eenstemmigheid vereisen, evenals alle wijzigingen met betrekking tot de compensatie van de opbrengst; dat op de regelingen inzake speciale leveranties en op die welke voor de overdracht van produktie-installaties gelden daarentegen uitzonderingen reeds met 75 % van de stemmen mogelijk zijn; dat de laatstgenoemde meerderheid ook voor het sluiten van internationale overeenkomsten door Cimbel vereist is; dat de oprichting van geheel nieuwe industrieën in België of in het buitenland volgens artikel 26 van de statuten alleen met algemene stemmen mogelijk is;

Overwegende dat Cimbel door de contractpartijen gemachtigd is, de uitvoering van gesloten overeenkomsten te waarborgen; dat de contractpartijen, om hem de mogelijkheid te geven de vervulling van een verplichting zowel in eigen naam als in die van de overige fabrikanten af te dwingen, tegenover Cimbel dezelfde verplichtingen op zich hebben genomen als in hun verhouding onderling;

(1) Zie details onder nr. 6, b) en c).

5. Overwegende dat de huidige regeling, met uitzondering van natuur- en slakkenkalk en van het nog nauwelijks toegepaste natuurcement, geldt voor alle hydraulische bindmiddelen die binnen een bepaalde hardingstijd bestand zijn tegen een minimumdruk van 180 kg/cm²; dat dienovereenkomstig onder de Coordination 1966 derhalve niet slechts de gangbare Portland- en hoogovencementsoorten maar ook speciale cementsoorten vallen; dat cementklinker (voorprodukt van cement) binnen het kader der conventie als gemalen cement wordt behandeld;

6. Overwegende dat ook bij de Coordination 1966 de kern der overeenkomsten bestaat uit een afspraak inzake quota, prijzen en opbrengstencompensatie; dat daaromheen een groot aantal bepalingen zijn uitgevaardigd die ten dele tot aanvulling en ten dele tot garantie van deze hoofdoogmerken dienen; dat een reeks zeer strenge verplichtingen uit de oorspronkelijke overeenkomsten reeds bij de redactie van de Coordination 1966 werd geschrapt respectievelijk soepeler gemaakt; dat de eind 1971 aan de Commissie voorgelegde versie van de Coordination 1966 volgens de stand van 27 oktober 1971 nog nieuwe wijzigingen vertoont, met name een verzwakking van de prijsafspraak;

Overwegende dat de thans geldende tekst van de overeenkomst het volgende inhoudt:

a) *Marktverdeling:* De contractpartijen hebben de wereld in twee markten verdeeld en voor ieder van deze markten in de vorm van percentages leveringsquota vastgelegd (artikel 12, Coordination 1966). De verreweg belangrijkste markt is de z.g. markt A, die naast België en Zwitserland alle landen van de E.E.G. omvat. Markt B betreft alle andere staten, met name export overzee. Kwantitatief beslaat deze markt minder dan 10 % van de totale verkopen.

De individuele leveringsrechten worden berekend naar de totale leveranties van alle contractpartijen op de betrokken markten. Zij vinden hun oorsprong in de verkoopcijfers en –capaciteiten van het jaar 1934. Ten gevolge van fusies en liquidaties en de eenvoudige overdracht van quota is echter de verhouding der leveringsaandelen herhaaldelijk veranderd. Volgens de inhoud van de aanmelding is deze verhouding momenteel als volgt:

	markt A	*markt B*
C. B. R.	45,125	44,482
Ciments d'Obourg	25,510	23,900
Ciments de Thieu	5,565	5,715
Ciments Portland Liégeois	4,310	4,396
Ciments de Visé	2,873	2,913
Compagnie des Ciments Belges	9,560	11,194
Van Den Heuvel	2,206	2,291
Cimescaut	3,477	3,645
Lemay	1,374	1,445
	100,000	100,000

Zoals hierboven reeds is opgemerkt gelden de bovengenoemde leveringsaandelen niet slechts voor de Belgische markt, maar voor alle onder de Convention vallende markten met inbegrip van de zg. leveranties tegen speciale voorwaarden (zie hieronder d). De onder A genoemde aandelen vormen met name ook de verdeelsleutel waarmee het globale aandeel dat de Belgische cementindustrie in het vroegere Noordwijks Cementaccoord – de huidige Cementregeling voor Nederland C. R. N. 1971 (1) – in het totale Nederlandse verbruik is toegewezen onder de Belgische karteldeelnemers wordt verdeeld.

De leveringsaandelen zijn overdraagbaar. Zij vormen niet slechts een leveringsrecht, maar gelden tevens als grondslag voor de verplichting, binnen de grenzen van de quota ook cement te leveren. Een dienovereenkomstige uitdrukkelijke regeling in artikel 12 van de Coordination is weliswaar intussen opgeheven, maar wordt echter nog steeds door de deelnemers voortgezet. De compensatie van eventuele voorsprong en achterstand geschiedt als volgt (artikel 25, Coordination 1966): de contractpartijen moeten Cimbel alle cement- en klinkerleveranties opgeven en verkrijgen van hem op grond van hun opgaven om de 14 dagen een tabel waaruit afzonderlijk voor de markten A en B de individuele voorsprong en achterstand blijkt.

Een verplichting om in geval van overschrijding van de quota bestellingen aan een andere fabrikant door te geven bestaat alleen voor bestellingen uit het gebied van markt B. Ten einde van het begin af in overeenstemming te blijven met de vastgelegde leveringsaandelen kunnen de deelnemers echter te allen tijde bestellingen aan een andere fabrikant doorgeven. In de praktijk wordt van deze mogelijkheid dikwijls gebruik gemaakt. Aan degene die de bestelling doorgeeft moet daarbij een premie worden betaald, waarvan de hoogte door het daarvoor bevoegde Comité Commercial wordt vastgesteld (voor het jaar 1964 bedroeg zij volgens tabel „Adm. nr. 65/843" 3 Bfr. per ton).

Voor de compensatie van voorsprong en achterstand geldt overigens het volgende:

Aan het eind van ieder jaar worden voorsprong en achterstand op het gebied van markt A tot 5 % (2) en op het gebied van markt B tot 10 % van het betrokken contingent in het afgelopen jaar naar het contingent van het volgende jaar overgedragen. Voor overschrijdingen van deze grenzen moeten boeten worden betaald, welker bedrag ieder jaar door het Comité de Direction wordt vastgesteld en die, naar gelang de niet meer overdraagbare overschrijding al dan niet de 5 % te boven gaat, hoger of lager uitvallen. Voor achterstand wordt men, voor zover hij niet volgens de bovengenoemde regels kan worden overgedragen, tegen het voor voorsprong geldende boetetarief schadeloos gesteld; op het gebied van markt A weliswaar slechts tot 5% van het leveringsaandeel in het afgelopen jaar. Voor achterstand die het gevolg is van ontbrekende leveringsmogelijkheid van een fabrikant wordt, afgezien van gevallen van staking en lock-out, geen schadeloostelling verleend. Indien men ondanks de overdracht van voorsprong en achterstand in het resultaat geen evenwicht binnen de quota *vermag* tot stand te brengen, worden de verschillen opgeheven doordat Cimbel de nog resterende afwijkingen met inachtneming van de totale op de markten A en B geleverde hoeveelheden opnieuw verdeelt.

b) *Uniforme prijzen:* De contractpartijen waren verplicht uitsluitend de prijzen te berekenen die de Comités Commerciaux A en B op aanwijzing van het Comité de Direction vaststelden. Volgens de thans geldende versie van artikel 17 B 3 van de Coordination 1966 is Comité A niet meer bevoegd ook voor de andere landen van de gemeenschappelijke markt uniforme verkoopprijzen vast te stellen. Het blijft echter bevoegd de aan de cementafzet op deze markten verbonden commerciële en economische vraagstukken te onderzoeken en de deelnemers te informeren.

De door Comité Commercial A voor België in overleg met de Belgische Regering overeengekomen fabrikanten-verkoopprijzen gelden voor leveranties per schip en per spoor franco plaats van bestemming. Prijzen af fabriek zijn alleen voor verpakt cement en afhalen per vrachtauto voorgeschreven.

Voor normale Portlandcement bedraagt de *basisprijs* bij levering per schip en afname van 251 ton voor verpakt cement 765 Bfr. per ton + 77,50 respectievelijk 93,50 Bfr. per ton voor verpakking; voor onverpakt cement ligt de prijs 8 Bfr. per ton hoger (3).

De prijzen voor ijzer- en hoogovencement liggen 10 Bfr. per ton respectievelijk 40 Bfr. per ton lager, die voor „hoge weerstand" 50 Bfr. per ton en „snelle harding" 140 Bfr. per ton hoger.

Van 1 januari 1958 tot midden 1969 bedroeg de door Comité A vastgestelde basisprijs ongewijzigd 665 Bfr. per ton. Er vonden verhogingen plaats op 16 juli 1969, 8 juli 1970, 27 oktober 1970, 25 januari 1972 en 16 maart 1972.

(1) De verenigbaarheid van de C.R.N. 1971 met artikel 85 van het E.E.G.-Verdrag is voorwerp van een andere bij de Commissie aanhangige procedure.

(2) Een uitzondering (tot en met 10 % is opgenomen voor de beide kleinste contractpartijen — de ondernemingen Cimescaut en Lemay.

(3) De verkoop van losse cement vormt in België momenteel ongeveer 63 % van de totale afzet.

De bovengenoemde prijzen gelden slechts voor drie nauwkeurig omschreven Belgische groepen afnemers, te weten:

— ongeveer 1 000 door Cimbel in een speciale procedure erkende Belgische handelaren in bouwmaterialen;

— ongeveer 500 tot 600 door Cimbel in een soortgelijke procedure erkende Belgische fabrikanten van betonwaren (producteurs d'agglomérés à base de ciment);

— ongeveer 100 door Cimbel in een speciale procedure erkende Belgische betonmortelcentrales.

De voorwaarden waaraan deze afnemers voor hun erkenning moeten voldoen (het onderwerp van aanmelding nr. IV/243), worden onder nr. 7 tot en met 9 behandeld. Ten einde de samenhang met het onderhavige onderwerp te zien volstaat de conclusie dat zg. „particulieren" d. w. z., afnemers die niet tot één der drie genoemde groepen behoren en ook niet onder de hierna te behandelen verdere uitzonderingen vallen, op grond van de door Comité Commercial A voor België vastgestelde prijslijst telkens 50 Bfr. per ton meer moeten betalen dan leden van de bevoorrechte groepen.

Iets meer dan de drie bovengenoemde groepen afnemers, maar minder dan de z. g. „particulieren" nl. slechts + 10 Bfr. per ton moeten Belgische kolenmijnen, de Belgische Staat, provincies en gemeenten betalen. Bij „particuliere" bouwondernemingen, d. w. z. die welke in het algemeen niet voor staatsopdrachten worden gebruikt, worden de in de prijslijsten genoemde prijzen met 30 Bfr. per ton verhoogd. Voor zg. „Entreprises publiques" gelden weliswaar evenmin dezelfde prijzen als voor de drie bovengenoemde groepen, maar voor hen gelden over de prijs voor de zg. „particulieren" (dwz. de met 50 Bfr. per ton verhoogde prijzen op de prijslijst) naargelang van de hoeveelheid cement die voor een bepaalde publieke bouwopdracht nodig is, kortingen tussen 45 en 20 Bfr. De rabatten worden door alle contractpartijen verleend, ongeacht in welke omvang en bij welke deelnemers de „entrepreneur public" de voor het openbare bouwproject benodigde hoeveelheden afneemt.

c) *Uniforme verkoopvoorwaarden:* naast regelingen betreffende de prijzen konden de Comités Commerciaux voor de onder de kartelovereenkomst vallende markten ook de inhoud van de algemene verkoop- en leveringsvoorwaarden vaststellen.

Binnen de gemeenschappelijke markt heeft Comité Commercial A alleen voor België voorschriften opgesteld over de inhoud van de algemene verkoop- en leveringsvoorwaarden. Volgens de thans geldende versie van artikel 17 B 3 van de Coordination 1966 is het Comité Commercial A niet meer bevoegd verkoops- en leveringsvoorwaarden voor de overige landen van de gemeenschappelijke markt op te stellen.

Comité commercial A heeft zich voor de Belgische markt beperkt tot het uitwerken van richtlijnen. Het staat de contractpartijen vrij, in hun algemene verkoops- en leveringsvoorwaarden naast de collectief afgesproken clausules andere bepalingen op te nemen.

Overwegende dat volgens het betoog in het antwoord op de punten van bezwaar der Commissie voor alle deelnemers thans de volgende onderwerpen bindend zijn vastgelegd:

— de lossingskosten bij leverantie van los cement per schip;

— betalingstermijnen: uniform 30 dagen, waarbij wel alleen vanaf de 15e van elke maand of vanaf het einde van de maand wordt gerekend;

— moratoire interesten: bij overschrijding van de vaste betalingstermijn van 30 dagen moet 6 % boete worden geheven;

Overwegende dat er regelingen zijn die het karakter van aanbevelingen hebben over de volgende onderwerpen:

— de wijzen van levering bij cement,

— de bijkomende kosten bij levering via de binnenwateren en per spoor,

— extra-kosten bij leveranties met silovrachtwagens (camions citerne),

— weegresultaten,

— spelingen in het gewicht,

— transportrisico (risques et périls),

— verzekeringen,

— belasting over de toegevoegde waarde (B. T. W.),

De door Cimbel t. a. v. bepaalde groepen afnemers opgestelde speciale voorwaarden worden onder de nrs. 7 en 9 behandeld.

d) *Opbrengstencompensatie:* over de door de contractpartijen op de markten A en B geleverde hoeveelheden cement en aan de hand van de gegevens die elk der deelnemers Cimbel moet mededelen vindt éénmaal per jaar een opbrengstencompensatie plaats. De compensatie geschiedt door de Comités Commerciaux, voor de markten A en B apart, volgens de volgende beginselen (artikel 26, Coordination 1966):

Markt A: Voor leveranties naar België en landen van markt A wordt in de eerste plaats de door het Belgische Ministerie van Economische Zaken goedgekeurde respectievelijk een op grond van marktonderzoek door Cimbel getaxeerde francoprijs berekend voor een ton normaal Portland-

cement bij levering per schip, waarbij men zich bij export alleen richt naar de franco-prijs voor iedere grensovergang. De aldus berekende fictieve gemiddelde prijzen, die — omdat zij uitsluitend gebaseerd zijn op leveranties over het water — lager liggen dan de gemiddelde verkoopopbrengsten worden volgens bepaalde regels met betrekking tot prijsverschillen bij verpakking en belastingen, voorzover deze ten laste van de fabrikant komen gecorrigeerd. Door vermenigvuldiging van de door de individuele fabrikanten naar ieder land van markt A werkelijk geleverde hoeveelheden cement met de voor het individuele leverantieland berekende fictieve gemiddelde prijs wordt dan voor iedere contractspartner een fictieve totaalopbrengst verkregen, die boekhoudkundig wordt gedebiteerd.

De som van deze fictieve totaalopbrengsten wordt in overeenstemming met hun quota in de in totaal in aanmerking genomen geleverde hoeveelheden onder de deelnemers verdeeld en aan de individuele contractpartner gecrediteerd, ongeacht of en in welke omvang hij in de betrokken periode de nationale markt of exportmarkten heeft bewerkt. Verschillen tussen de verkregen credit- respectievelijk debetnota's moeten de deelnemers elkaar binnen 30 dagen na ontvangst van de berekening van de opbrengstencompensatie terugbetalen.

Markt B: De opbrengstencompensatie voor leveranties op markt B voltrekt zich grotendeels volgens dezelfde regels als op markt A. Afwijkingen bestaan slechts in zoverre dat de gemiddelde prijs voor eenvoudige Portland-cement daar niet op grond van de franco-prijzen voor leveranties per schip wordt berekend, maar op grond van de f.o.b.-berekende prijzen, zoals die door het Comité Commercial B voor de verschillende exportlanden zijn vastgesteld.

Export, die de Belgische cementindustrie als geheel niet interesseert — omdat hij niet zou beantwoorden aan het collectief gevoerde beleid, dan wel omdat de gevraagde prijzen volgens de meerderheid te laag zijn — is van de opbrengstencompensatie uitgesloten en wordt niet met de quota verrekend; de geleverde hoeveelheden moeten aan Cimbel worden gemeld; (artikel 22, Coordination 1966).

Ter verduidelijking van de financiële invloed van de opbrengstencompensatie wordt hieronder het afrekeningsresultaat voor markt A uit 1964 weergegeven, dat Cimbel de deelnemers aan de overeenkomst op 25 augustus 1965 heeft toegezonden. De genoemde cijfers hebben betrekking op de zuivere prijscompensatie, zoals die ook thans nog wordt toegepast:

Fabrikant	Omzet (geschat)	Te betalen	Te ontvangen	% v.d. omzet
C.B.R.	945 746 748,—	3 878 344,—	—	0,410
Obourg	981 907 479,—	—	2 495 132,—	0,254
H.V.C.	407 684 221,—	—	2 840 620,—	0,697
C.C.B.	359 380 687,—	447 559,—	—	0,124
Cimescaut	132 823 979,—	110 694,—	—	0,083
Van den Heuyel	54 719 755,—	150 440,—	—	0,275
Lemay	46 325 488,—	466 920,—	—	1,008
Tirlemont	16 301 802,—	281 795,—	—	1,729
Totaal		5 335 752,—	5 335 752,—	

e) *Mededelingsplicht bij capaciteitsuitbreidingen:* Ten tijde van de ondertekening van de Coordination 1966 waren de deelnemers van oordeel dat hun produktie-installaties voor de vraag op hun markten volstonden. Zij hebben echter uiting gegeven aan hun vaste voornemen om hun capaciteiten te zijner tijd te verhogen ten einde de huidige toestand, ongeacht hoe de vraag zich op hun markten zou ontwikkelen, onder alle omstandigheden te handhaven. De deelnemers zijn er zich bovendien van bewust dat een modernisering van hun produktie-installaties, die zij in het belang van de technische vooruitgang onontbeerlijk achten, in de meeste gevallen tot een verhoging van de capaciteiten leidt.

In het streven naar harmonisatie van rechtstreekse en indirecte uitbreidingen van de capaciteiten hebben zij de verplichting op zich genomen, elkaar van voorgenomen vergrotingen, vervangingen of

wijzigingen van hun productie-installaties schriftelijk in kennis te stellen. Iedere deelnemer moet daarmee de mogelijkheid krijgen zijn uitbreidings- en productieprogramma's aan te passen (artikel 5, Coordination 1966).

f) *Beperkingen bij de vervreemding van produktie-installaties:* Produktiebedrijven voor cement of het gebruik daavan mogen binnen de belgisch-Luxemburgse Economische Unie alleen worden overdragen onder de voorwaarde dat de overnemer zich tevoren heeft verbonden, alle uit de Coordination 1966 voortvloeiende verplichtingen te vervullen. De verplichtingen krachtens de kartelovereenkomst moeten in de akte van overdracht individueel worden vermeld en de overeenkomst tot overdracht moet voor haar ondertekening door het Comité de Direction worden goedgekeurd. In dit verband bepaalt het Comité tegelijkertijd het aantal Cimbel-aandelen dat de overdragende contractspartij aan de overnemer moet afstaan. Indien de overdracht niet definitief plaatsvindt, moeten in de akte van overdracht tegelijkertijd de voorwaarden voor een retrocessie worden vastgelegd.

Ingeval de overdracht van produktie-installaties onafhankelijk van de wil der deelnemers plaatsvindt, moeten volgens artikel 4 C van de Coordination 1966 ook de erfgenamen, respectievelijk de curatoren of vereffenaars verplicht zijn de genoemde verbintenissen als hun eigen verbintenissen te beschouwen.

g) *Kwaliteitscontrole:* De contractpartijen zijn krachtens artikel 11 van Coordination 1966 verplicht, hun onder de conventie vallende produkten geregeld aan de controle van een erkend laboratorium te onderwerpen. De resultaten van deze controles moeten aan Cimbel worden medegedeeld.

h) *Informatieplicht en documentatie:* De contractpartijen moeten Cimbel krachtens artikel 20 van Coordination 1966 alle inlichtingen verstrekken die het Comité de Direction verlangt. Met name moeten zij alle rechtstreekse en indirecte leveranties van cement en klinker opgeven, niet slechts ten aanzien van hoeveelheid, prijs en land van bestemming, maar ook — ten aanzien van hun leveranties op de Belgische markt — met opgave van elk der betrokken afnemers. Cimbel zendt de deelnemers op geregelde tijden algemeen documentatiemateriaal, statistieken en overzichten toe over de stand van de leveringen en de afrekeningen die uit de overschrijdingen, respectievelijk achterstanden bij de quota, de overdracht van bestellingen en de afgesproken opbrengstencompensatie voortvloeien.

i) *Controle en sancties:* Het Comité de Direction is bevoegd, de juistheid van aan Cimbel verstrekte inlichtingen en de naleving van de door de contractpartijen aangegane verplichtingen te controleren. Bij inbreuken op de conventie moet eerst naar een minnelijke oplossing worden gezocht. Indien deze niet kan worden gevonden, wordt, zo partijen daarmee instemmen een scheidsrechterlijke procedure gevoerd; anders moeten geschillen voor de nationale rechtbanken te Brussel worden beslecht (artikel 8, Coordination 1966).

7. Overwegende dat in verband met de vaststelling van prijzen voor België Cimbel niet slechts de essentiële inhoud van de algemene verkoop- en leveringsvoorwaarden van de fabrikanten heeft vastgesteld, maar ook de voorwaarden waaraan Belgische handelaren in bouwmaterialen, Belgische cementverwerkende bedrijven, Belgische cementmortelbedrijven en Belgische aannemers moeten voldoen om van de cementproducenten tegen lagere prijzen levering te ontvangen dan andere afnemers; dat de thans geldende voorwaarden zijn:

a) les Conditions d'octroi et de retrait de la qualité de „Negociant agréé par la S.A. Cimenterie Belge Cimbel",

b) les Conditions d'octroi et de retrait de la qualité „Producteur d'Agglomérés à Base de Ciment agréé par la S. A. Cimenterie Belge Cimbel",

c) les Conditions d'octroi de la qualité de Centrale à béton préparé agréé par Cimbel, en de „Code de Bonne Pratique",

d) les Conditions d'octroi de la qualité d'Entrepreneur agréé par Cimbel;

8. Overwegende dat zoals hierboven reeds is opgemerkt de bepalingen voor handelaren en cementverwerkende bedrijven met ingang van 1 februari 1965 opnieuw geredigeerd zijn; dat volgens de huidige redactie de erkenning van handelaren en cementverwerkende bedrijven door Cimbel met name afhankelijk is van de voorwaarde dat een handelsonderneming bestaat, die in een Belgisch handelsregister is ingeschreven en over handels- en opslagruimten beschikt, die boekhouding voert en minimumvoorraden aanhoudt, alsmede een minimumafzet en -omzet bereikt;

Overwegende dat indien de genoemde voorwaarden bij een handelaar of verwerkend bedrijf op een bepaald moment niet meer vervuld zijn, de „erkenning" en daarmee de mogelijkheid, cement tegen de op de prijslijst vermelde prijzen te betrekken automatisch vervalt; dat handelaren en verwerkende bedrijven dan — evenals als alle niet-erkende ondernemingen — de voor „particulieren" voorgeschreven prijs, d.w.z. 50 Bfr. per ton meer dan de op de prijslijst vermelde prijzen, moeten betalen;

9. Overwegende dat voor de levering aan de nog relatief jonge branche der betonmortelbedrijven in België tegen de voor erkende handelaren en cementverwerkende bedrijven vastgestelde prijzen, Cimbel eveneens speciale voorwaarden heeft opgesteld; dat de erkenning van een betonmortelbedrijf respectievelijk een betoncentrale krachtens de onder 7 c) genoemde voorwaarden met name alleen kan worden verleend op voorwaarde dat een bedrijf met geregelde aflevering van zelf gefabriceerde betonmortel bestaat, dat in een Belgisch handelsregister is ingeschreven, boekhouding voert en over opslagplaatsen, weeg- en menginrichtingen, alsmede controle-installaties en transportmiddelen beschikt;

Overwegende dat de verkoop van cement aan betonmortelbedrijven alleen toegestaan is op voorwaarde dat zij door Cimbel vooraf als handelaar zijn erkend en in deze hoedanigheid op de lijst van de erkende handelaren voorkomen; dat ook wanneer aan deze voorwaarden is voldaan betonmortelbedrijven echter in geen geval cement uit hun silo's mogen verkopen, ongeacht of zij dit onverpakt dan wel vooraf in zakken verpakt zouden willen doen;

Overwegende dat de „Code de Bonne Pratique" die een bestanddeel vormt van de toelatingsvoorwaarden voor betoncentrales een reeks voorschriften voor de opslag en behandeling van cement door betonmortelbedrijven bevat;

10. Overwegende dat volgens de O. E. C. D. statistiek DIE/I CI/6719 van 5 juni 1967 de jaarlijske produktiecapaciteit van de Belgische cementindustrie in de jaren 1959–1966 ongewijzigd 7415 miljoen ton bedragen heeft, dat bij een totale produktie (1) van nauwelijks 4 400 000 ton in de jaren 1959 en 1960, 4 754 000 ton in 1961, 4788000 ton in 1962, 4709000 ton in 1963, 5 846000 ton in 1964, 5 905000 ton in 1965, 5796000 ton in 1966, 5820315 ton (2) in 1967, 5742923 ton in 1968 en 6225000 ton in 1969 voor de Belgische cementindustrie de volgende gemiddelde benuttingsgraad van de capaciteiten blijkt:

1959	59 %,
1960	59 %,
1961	65 %,
1962	65 %,
1963	64 %,
1964	78 %,
1965	80 %,
1966	77 %;

Overwegende dat in 1967, in de loop waarvan bij Ciments d'Obourg de nieuwe oven nr. 9 met een dagcapaciteit van aanvankelijk 2000 ton en bij C.O.B. de nieuwe Dopol-oven met eveneens 2000 ton dagcapaciteit in bedrijf genomen werden, de gemiddelde benuttingsgraad bij nauwelijks gestegen totale produktie (5820000 ton) opnieuw lager, nl. slechts op ongeveer 70 % moet worden gesteld; dat in 1968 de totale produktie enigszins is teruggelopen, zodat men ten aanzien van de capaciteiten bij C.B.R. die er begin 1968 bijgekomen zijn van een verdere daling van de benuttingspercentages moet worden uitgegaan;

Overwegende dat de benuttingsgraad over het geheel genomen eerst door aanzienlijke produktieverhoging in 1969 weer iets kon worden verbeterd;

Overwegende dat de Commissie ten aanzien van de S.A. Ciments d'Obourg kon vaststellen dat haar feitelijke ovencapaciteit op basis van 320 arbeidsdagen per jaar sinds de in bedrijfstelling van oven nr. 9 jaarlijks 2650000 ton bedraagt; dat deze capaciteit in 1967 slechts voor nauwelijks 50 % is benut; dat de benuttingsgraad in de afgelopen jaren bij Ciments d'Obourg weliswaar iets hoger lag, maar slechts éénmaal, in 1965, de 75 % heeft overschreden; dat hij overigens schommelde tussen 60 en 70 %;

Overwegende dat de deelnemers weliswaar de bovenstaande capaciteitsgegevens iedere bewijskracht ontzeggen, omdat de juiste vaststelling van de capaciteit een onoplosbaar probleem zou zijn;

11. Overwegende dat België bij de cementexporterende landen op de gemeenschappelijke markt vooraan staat en het vijfde exportland in de wereld is; Overwegende dat tussen 25 en 29 % van de Belgische cementproduktie wordt geëxporteerd, waarbij moet worden opgemerkt dat binnen de landen van de gemeenschappelijke markt krachtens de reeds genoemde „Cementregeling voor Nederland 1971" het overgrote deel van de export naar Nederland gaat; dat van de 1254588 ton cement en cementklinker die België gezien de exportstatistieken in 1965 naar de landen van de gemeenschappelijke markt heeft uitgevoerd 1185333 ton voor Nederland, 28176 ton voor de Bondsrepubliek Duitsland en slechts 456 ton voor Frankrijk bestemd was; dat de export naar de Bondsrepubliek in de volgende jaren enigszins is gestegen:

1964	1636 ton,
1965	28176 ton,
1966	81201 ton,
1967	60531 ton,
1968	66014 ton,
1969	135907 ton,
1970	166125 ton;

Overwegende dat de cementimport uit landen van de gemeenschappelijke markt en derde landen naar België ondanks de geleidelijke verlaging der douanerechten en ondanks aanzienlijke overcapaciteiten in Noord-Frankrijk en in Westfalen (Bondsrepubliek Duitsland) gering zijn geweest; dat in de afgelopen

(1) Deze cijfers zijn gebaseerd op gegevens van Cimbel; de cijfers in de O.E.C.D.-statistiek liggen iets lager.
(2) Dit cijfer en de volgende cijfers komen uit mededelingen van de pers; de O.E.C.D.-cijfers voor dezelfde periode liggen iets lager.

jaren in totaal slechts de volgende hooveelheden cement werden geïmporteerd:

1960	11 500 ton,
1961	31 000 ton,
1962	32 500 ton,
1963	38 400 ton,
1964	30 120 ton,
1965	24 000 ton,
1966	34 722 ton,
1967	41 552 ton,
1968	39 027 ton,
1970	50 564 ton.

II

12. Overwegende dat de onder I beschreven regelingen ten dele berusten op een overeenkomst tussen ondernemingen, en ten dele besluiten van een ondernemersvereniging vormen, te weten die der bij Cimbel aangesloten fabrikanten; dat deze regelingen ook in hun huidige, reeds verzwakte, vorm een reeks feiten bevatten die een beperking van de mededinging ten doel en tengevolge hebben; dat daarbij de kern van de in de bepalingen van de „Coordination 1966" vervatte mededingingsbeperkingen bestaat uit de quota, prijzen en verkoopvoorwaarden alsmede uit de opbrengstencompensatie, terwijl de overige beperkingen van de Coordination 1966, alsmede deze uit de statuten en besluiten van Cimbel hoofdzakelijk tot de verankering en de aanvulling ervan dienen.

13. *Concurrentiebeperkingen in de Coordination 1966*

a) Door het afspreken van *leveringsquota* voor praktisch alle landen van de wereld worden de contractpartijen verhinderd de omvang van hun cementleveranties zowel op hun eigen nationale markt als naar markten in en buiten de gemeenschappelijke markt vrij te bepalen. Volgens de verklaringen der deelnemers heeft de quotaregeling ten doel een ruïneuze concurrentie te vermijden, de kosten te doen dalen en het marktaandeel en de concurrentiecapaciteit van de Belgische industrie als geheel te vergroten. Volgens hun opvatting blijven de deelnemers ondanks de quotaregeling bij hun verkooppolitiek op de gemeenschappelijke markt vrij, omdat de quota globaal voor de gehele markt A gelden en het opnemingsvermogen van de exportmarkten beperkt is. Daar staat echter tegenover dat de deelnemers in de eerste plaats zijn aangewezen op het benutten van hun quotum op de eigen binnenlandse markt omdat daar hogere opbrengsten kunnen worden verkregen. De door hen toegepaste opbrengstencompensatie kan deze afhankelijkheid ten hoogste iets verminderen.

Het feit dat de leveringsquota waarop de deelnemers voor de markten A en B recht hebben tegelijkertijd moeten worden gezien als hun leveringsplicht, sluit het concurrentiebeperkende karakter van de overeenkomst niet alleen niet uit, maar versterkt het nog.

De verplichting om Cimbel alle cement- en cementklinkerleveranties te melden en voor niet overdraagbare voorsprongen de door de Comités Commerciaux vastgestelde boeten te betalen, dient de uitvoering en verankering van de quotaafspraak en heeft derhalve in verhouding daartoe geen zelfstandige betekenis.

b) De verkoop van cement, enkel tegen de door de Comités Commerciaux individueel vastgestelde *uniforme prijzen en verkoopvoorwaarden* ontneemt de contractpartijen het meest essentiële concurrentiemiddel dat bestaat, te weten de mogelijkheid om prijzen en verkoopvoorwaarden naar eigen goeddunken vast te stellen en de vraag naar cement door het berekenen van lagere prijzen, het verlenen van gunstiger kortingen of betere verkoopvoorwaarden ten nadele van hun concurrenten tot zich te trekken.

De deelnemers geven voor dat de bevoegdheden van Comité Commercial A om prijzen voor België vast te stellen illusoir zouden zijn. In de praktijk zouden deze prijzen door het Belgische Ministerie van Economische Zaken worden goedgekeurd en vastgesteld op voorstel van de cementindustrieën in overeenstemming met de desbetreffende wettelijke voorschriften en zou Comité Commercial A zich beperken tot de interpretatie en uitvoering van de ministeriële beslissingen. De deelnemers verliezen uit het oog dat de overheidsinmenging in de prijspolitiek van de cementindustrie zich beperkt tot de vaststelling van maximumprijzen.

c) Hoewel Comité Commercial A voor de overige landen van de gemeenschappelijke markt naar het betoog van de deelnemers in het verleden nooit prijzen heeft vastgesteld en na de wijziging van artikel 17 van de Coordination 1966 niet meer mag vaststellen, waren en zijn de deelnemers in hun prijspolitiek op deze markten niet werkelijk vrij. De door hen toegepaste opbrengstencompensatie leidt onontkoombaar tot beïnvloeding van de *exortprijzen- en voorwaarden* van de individuele fabrikant door alle deelnemers tezamen. Iedere deelnemer heeft er belang bij dat zijn exporttransacties in de opbrengstencompensatie wordt opgenomen (zie hieronder d). Volgens artikel 22 van Coordination 1966 wordt echter export die de deelnemers te zamen niet interesseren van opbrengstcompensatie uitgesloten (zie onder nr. 6 d). Weliswaar is de exportprijs van de individuele fabrikant voor de toestemming van de overige deelnemers om de transactie in de opbrengstencompensatie op te nemen niet rechtstreeks beslissend omdat deze compensatie op fictieve exportopbrengsten berust. De werkelijke

opbrengst van de individuele transactie speelt echter voor de toestemming van de deelnemers voor het opnemen ervan in de opbrengstcompensatie althans indirect een belangrijke rol. Iedere fabrikant heeft er tenslotte een aanzienlijk belang bij, zich voor het sluiten van exporttransacties te verzekeren van de toestemming van de overige deelnemers voor de concrete voorwaarden — vooral hoeveelheid en prijs — van de voorgenomen transactie. Hij zal deze voorwaarden zonodig aan de opvattingen van de overige deelnemers aanpassen of van de voorgenomen transactie afstand doen. Artikel 22 van Coordination 1966 wordt naar de deelnemers erkennen in de praktijk door hen op deze wijze toegepast.

De hierdoor veroorzaakte beperking van de mededinging is door Coordination 1966 ook beoogd. Zij is geen ongewild secundair effect van de kartelovereenkomsten der deelnemers, maar een wezenlijk bestanddeel van de overeenkomst inzake de opbrengstencompensatie. Zij is daarmee echter niet noodzakelijkerwijze verbonden en moet derhalve juridisch als een zelfstandige concurrentiebeperking worden behandeld.

d) De overeenkomst inzake de *opbrengstcompensatie* heeft een vervalsing van de mededinging ten doel en ten gevolge. Volgens de uitdrukkelijke opvatting van de deelnemers roept de opbrengstcompensatie een systeem van solidariteit in de Belgische cementindustrie in het leven die haar in staat stelt een gemeenschappelijke concurrentiepolitiek op de buitenlandse markten te voeren, vooral op minder winstgevende markten ten aanzien van de bereikbare winsten, een systeem dat door optimale benutting van de capaciteit de vaste kosten doet dalen. Het uitdrukkelijke doel van deze politiek is de maximale afzet tegen prijzen die boven de gemiddelde vaste kosten liggen. Het hoofddoel van deze overeenkomst is de aanpassing van de exportopbrengsten aan de gewoonlijk hogere winsten uit binnenlandse verkopen. Aangezien de opbrengsten uit de export — ook wegens de juist bij cement zeer belangrijke langere transportweg — gewoonlijk lager liggen dan de opbrengsten uit binnenlandse verkopen leidt de overeenkomst volgens welke de contractpartijen een met hun quotum overeenstemmend aandeel in de fictieve totale opbrengst worden gecrediteerd ongeacht of, waarheen en in welke omvang zij in het betrokken jaar hebben geëxporteerd, tot een kunstmatige uitbreiding van de totale export. Deze uitbreiding wordt gefinancierd uit de opbrengsten van fabrikanten die hun afzet voornamelijk op de binnenlandse markt zoeken (en daarom met gemiddeld lagere transportkosten werken). Zo hebben b.v. de ondernemingen C. B. R. en Ciments d'Obourg, naar is aangetoond door de compensatieberekening „Adm. nr. 65/841", in 1964 vrijwel dezelfde hoeveelheden op de Belgische markt verkocht (1). Aangezien de exportleveranties van Obourg naar Nederland en Frankrijk echter tezamen bijna tweemaal zo hoog waren als die van C. B. R. (2) moest C. B. R. over het jaar 1964, gezien zijn relatief hogere verkoopaandeel in België, voor de zuivere prijscompensatie circa 3,9 miljoen Bfr. aan de compensatiekas betalen. De onderneming Obourg heeft van dit bedrag gezien de geringere afzetprijzen bij export circa 2,5 miljoen Bfr. ontvangen, en dus in feite een groot deel van zijn minderopbrengst van C. B. R. teruggekregen.

Op deze wijze heeft de overeenkomst over de opbrengstcompensatie een kunstmatige versterking van de concurrentiepositie der individuele Belgische fabrikanten op de exportmarkten ten doel en ten gevolge. De fabrikanten van de overige Lid-Staten concurreren ten gevolge van deze compensatiekas, die als een particuliere steunmaatregel werkt, in werkelijkheid niet met de individuele fabrikant maar met alle Cimbel-leden, d.w.z. met de Belgische industrie als collectiviteit. Dit collectieve optreden is voor alle Belgische fabrikanten voordelig, omdat het leidt tot een optimaal gebruik van alle afzetmogelijkheden op de exportmarkten — onafhankelijk van het toevallig individuele concurrentievermogen van de afzonderlijke aanbieder — en daardoor de Belgische markt van bestaande overcapaciteiten ontdoet. Naast fabrikanten uit andere Lid-Staten worden door de opbrengstcompensatie — in nauwe samenhang met de uitschakeling van de prijsconcurrentie op de Belgische markt — de Belgische cementverbruikers benadeeld; de financiering van de export geschiedt uit opgedreven binnenlandse opbrengsten. Zonder opbrengstcompensatie en prijsbinding zouden deze opbrengsten noodzakelijkerwijze lager zijn.

c) *Door de informatieplicht bij capaciteitsuitbreidingen* moet de contractpartijen de mogelijkheid worden ontnomen zich door verborgen of anderszins geheimgehouden uitbreidings- of moderniseringsinstallaties een voorsprong boven hun concurrenten te verschaffen.

Een eenzijdige uitbreiding van de marktaandelen wordt weliswaar reeds door de quota-afspraak verhinderd. Aangezien de contractpartijen echter in de voortdurende vrees leven dat een van hen zou proberen via grotere of rationeler functionerende produktie-installaties zijn aandeel in de totale verkopen te vergroten of althans onder verwijzing naar deze installaties druk op zijn concurrenten uit te oefenen ten einde een hoger quotum toegekend te krijgen, hebben zij het no-

(1) C.B.R. = 1 177 801 ton, Obourg = 1.171.573 ton.
(2) Export naar Nederland in 1964: C.B.R. 180 527 ton, Obourg 323 513 ton. Export naar Frankrijk in 1964: C.B.R. 20 ton, Obourg 22 489 ton.

dig geacht de quota-afspraak te verankeren in een verplichting tot wederzijdse informatie bij capaciteitsuitbreidingen. Hoe ernstig de deelnemers deze verplichting opnemen blijkt uit het feit dat de drie grootste Belgische fabrikanten — C. B. R., Obourg en C. C. B. – na een stagnatie van vele jaren tegelijkertijd met de installatie van nieuwe ovens van een dagcapaciteit tussen 2 000 en 3 000 ton zijn begonnen en dat deze ovens slechts met geringe verschillen in tijd in bedrijf zijn genomen.

f) De verplichting om produktie-installaties voor cement binnen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie *alleen over te dragen onder de voorwaarde dat de overnemer zich vooraf heeft verbonden, alle plichten te vervullen die uit de kartelovereenkomst voortvloeien,* beperkt de vrijheid der contractpartijen bij het onderhandelen over de wijze van uitvoering van een vervreemdings- of gebruikscontract betreffende hun installaties en ontneemt eventuele gegadigden voor deze installaties de mogelijkheid een Belgisch cementbedrijf onbelast door contractuele bindingen te verwerven. Concurrentiestimulansen die door een niet tot de Coordination 1966 behorende verkrijger zouden kunnen ontstaan, worden op deze wijze van tevoren uitgesloten;

14. *Concurrentiebeperkingen in de Cimbel-statuten*

Overwegende dat door de in artikel 26 van de statuten *opgenomen verplichting om alleen met toestemming van alle deelnemers nieuwe industrieën op te richten* de contractpartijen verhinderd worden zelf te beslissen over de oprichting van nieuwe cementfabrieken; dat zij daardoor niet slechts voor België, maar ook voor alle overige landen van de Gemeenschap de mogelijkheid verliezen, zonder toestemming van de overige deelnemers, in de nabijheid van hun buitenlandse concurrenten fabricage-installaties op te richten en op deze wijze met hen op de plaats waar hun produktiebedrijven zijn gelegen in concurrentie te treden; dat de verplichting overigens ten gevolge heeft dat de Belgische cementindustrie met name in landen waar zij tot dusver — zoals b.v. in Duitsland, Frankrijk of Italië — niet over eigen produktie-installaties beschikt, alleen na toestemming door alle deelnemers, als afnemer van goederen en diensten voor de oprichting van fabricage-installaties voor cement optreden kan;

15. *Concurrentiebeperkingen in de Cimbel-besluiten*

Overwegende dat de vaststellingen van prijzen en voorwaarden die het Comité Commercial A op grond van artikel 18 B 3 van Coordination 1966 voor België heeft doen plaatsvinden, via de reeds onder nr. 13 b) behandelde beperking van de individuele vaststellingsmogelijkheden der fabrikanten tot een reeks speciale concurrentiebeperkingen respectievelijk vervalsingen leiden;

a) Door de bepaling *dat de op de prijslijst voor België genoemde prijzen slechts aan de vier door Cimbel in een speciale procedure erkende groepen afnemers in België* (handelaren in bouwmaterialen, fabrikanten, betonmortelbedrijven en gewone aannemers) *mogen worden berekend en* dat van andere cementafnemers — afgezien van de hier niet verder van belang zijnde eveneens bevoordeelde groepen — 50 Bfr. respectievelijk — bij bouwondernemers — 20 Bfr. meer moeten worden gevraagd, wordt het gegadigden die niet tot deze groepen behoren, maar even bekwaam of zelfs nog bekwamer kunnen zijn dan de erkende leden van deze groepen onmogelijk gemaakt in België cement te betrekken tegen dezelfde voorwaarden als de erkende groepen; niet erkende gegadigden worden op deze wijze door de door Comité Commercial A vastgestelde prijslijst in verhouding tot hun concurrenten in de zin van artikel 85, lid 1, sub d), benadeeld.

De contractpartijen beroepen zich tot rechtvaardiging van deze regeling op het feit dat zij niet door Cimbel is ingevoerd maar reeds vroeger door de Belgische fabrikanten individueel werd toegepast. Voor de toepassing van artikel 85, lid 1, is het echter zonder betekenis of de overeengekomen concurrentiebeperking een nieuwe regeling, dan wel een zuivere overneming en bevestiging van reeds aanwezige gedragingen betreft.

b) *De kortingsregeling tegenover de Entreprises publiques* leidt ten gevolge van de omstandigheid dat het eenmaal vastgelegde kortingstarief ongeacht de individueel afgenomen hoeveelheid door alle contractpartijen in volle omvang wordt toegekend, tot een concentratie van de bestellingen bij de Belgische fabrikanten. Zoals bij een kortingskartel over de totale omzet wordt dus ook door het tegenover de Entreprises publiques toegepaste kortingssysteem de concurrentiesituatie van derde-aanbieders op kunstmatige wijze vervalst;

16. Overwegende dat de onder nummers 13 tot 15 behandelde feiten met uitzondering van de uitsluitend markt B betreffende regelingen een beperking van de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt ten doel en ten gevolge hebben; dat uit het volgende blijkt dat deze regelingen zowel individueel als in hun totaliteit beschouwd de vrije handel tussen Lid-Staten in gevaar kunnen brengen op een wijze die nadelig kan zijn voor de verwerkelijking van de doelstellingen van één enkele markt tussen de staten:

De quota-afspraak voor markt A betreft in haar huidige feitelijke uitwerking overwegend leveranties naar België en Nederland en daarmee de handel tussen de Lid-Staten. Daarenboven sluit de quota-afspraak in haar huidige versie alle export van de contractpartijen naar de Lid-Staten van de E.E.G. in en

kan derhalve de vrije uitvoer van Belgische cement niet slechts naar Nederland maar tevens naar alle overige Lid-Staten verhinderen.

In tegenstelling tot de door de partijen verdedigde opvatting betreffen de in het kader van Cimbel uitgevaardigde regelingen inzake prijzen en voorwaarden niet uitsluitend de Belgische markt, maar hebben zij ook werking op de handel tussen de staten. De slechts voor België opgestelde prijslijst leidt in de eerste plaats in zoverre tot handelsbeperkingen als zij de fabrikanten verplicht de daarop vermelde prijzen alleen te berekenen aan bepaalde afnemers en aan andere afnemers 50 Bfr. respectievelijk 20 Bfr. meer te vragen. Door deze regeling woordt het b.v. Westduitse of Franse importeurs onmogelijk gemaakt om Belgisch cement bij de fabrikant of francogrens tegen gunstige of althans gelijke voorwaarden als Belgische handelaren af te nemen en deze vervolgens met gebruikmaking van eventueel bestaande prijsverschillen tussen België, West-Duitsland en Frankrijk naar de laatstgenoemde landen te exporteren. Anderzijds vloeien beperkingen van de handel voort uit het feit dat de prijsstelling voor België een voorwaarde is voor het toepassen van de opbrengsten-compensatie en in nauw verband daarmee tot een vervalsing van de mededinging in het grensoverschrijdende economische verkeer leidt.

De overeenkomst inzake de opbrengstencompensatie op markt A heeft een kunstmatige verhoging van de exportopbrengsten ten gevolge en kan reeds daardoor de handelsstromen tussen de Lid-Staten van hun natuurlijke bedding afleiden. Zoals uit de exportcijfers van de ondernemingen Obourg en C. B. R. over 1964 blijkt, leidt bovendien het feit dat bij de berekening van de exportopbrengsten voor elk leverantieland slechts een uniforme francogrensprijs wordt vermeld tot een verregaande uitschakeling der aan de plaats van vestiging verbonden voordelen. Ook daardoor wordt de grensoverschrijdende handel op kunstmatige wijze vervalst, omdat namelijk exportleveranties die zonder de overeenkomst, hetzij in het geheel niet, hetzij naar een qua afstand gunstiger gelegen land zouden zijn gedaan van hun natuurlijke weg worden afgebogen.

De informatieplicht bij capaciteitsuitbreidingen dient tot verankering van de quota-afspraak en heeft derhalve evenals deze een handelsbeperkende uitwerking. Voor de beperkingen die de fabrikanten ten aanzien van vervreemding van hun produktie-installaties zijn opgelegd geldt hetzelfde. Hier komt echter nog bij dat deze bepaling de vrije verkrijging van Belgische produktie-installaties voor cement zowel door Belgische onderdanen als door gegadigden uit andere Lid-Staten rechtstreeks verhindert. Er worden zowel voor de cementhandel tussen de staten als voor de handel in fabrieksinstallaties voor dit produkt tenslotte door het in artikel 26 van de statuten neergelegde verbod, om geheel nieuwe cementfabrieken op te richten, zonder toestemming door alle deelnemers, uitgesproken handelsbarrières opgericht.

Dat de kortingsregeling tegenover de zogenaamde Entreprises publiques een concentratie van de bestellingen van deze groep afnemers bij de Belgische cementfabrikanten en derhalve een benadeling van de andere aanbieders in de Lid-Staten ten gevolge heeft, werd hierboven onder nr. 15 b) reeds uiteengezet;

17. Overwegende dat derhalve samenvattend kan worden geconcludeerd dat

1. de quota-overeenkomst voor markt A,
2. de verplichting uniforme prijzen en verkoopvoorwaarden in acht te nemen,
3. de beïnvloeding van de voorwaarden van exporttransacties in markt A door het vereiste van toestemming voor opneming in de opbrengstcompensatie,
4. de opbrengstcompensatie ten aanzien van markt A,
5. de informatieplicht bij capaciteitsuitbreidingen,
6. de vervreemdingsbeperkingen bij verkoop van produktie-installaties,
7. het vereiste van toestemming voor de oprichting van nieuwe industrieën,
8. de verlening van voorkeursprijzen aan slechts bepaalde groepen afnemers,
9. de kortingsregeling tegenover de Entreprises publiques,

voldoen aan de voorwaarden van artikel 85, lid 1, en derhalve inbreuk maken op het in dit artikel vervatte verbod;

III.

18. Overwegende dat zowel de kartelovereenkomsten van 1948 als de door Cimbel voor de individuele groepen afnemers vastgestelde toelatingsvoorwaarden binnen de in artikel 5, lid 1, van Verordening nr. 17 voorgeschreven termijn op formulier B bij de Commissie zijn aangemeld; dat noch de thans geldende „Coordination 1966" — die in de plaats van de overeenkomsten van 1948 is getreden — noch de gewijzigde toelatingsvoorwaarden echter ondanks talrijke in de tussentijd aangebrachte verzwakkingen aan de objectieve voorwaarden van artikel 85, lid 3, voldoen; dat voornamelijk de kern van de aangemelde beperkingen (quota, prijzen, compensaties) niet de in artikel 85, lid 3, verlangde bijdrage tot verbetering van de produktie of de verdeling der produkten respectievelijk tot de bevordering van de technische of economische vooruitgang levert;

19. Overwegende dat het voor de vraag of de onder II behandelde beperkingen volgens artikel 85, lid 3, kunnen worden vrijgesteld er op aankomt of door de beperkingen bij een objectieve beschouwing een verbetering is ingetreden in vergelijking tot de toestand die zonder beperkingen zou bestaan; dat het uitgangspunt van de beoordeling daarbij het bij de oprichting van de gemeenschappelijke markt nagestreefde beginsel moet zijn volgens hetwelk het de redelijke en onvervalste concurrentie is die de geregelde en economisch gunstigste bevoorrading van een markt het beste waarborgt; dat van een „verbetering" van het economisch proces of van een „bevordering van de technische of economische vooruitgang" in de zin van artikel 85, lid 3, derhalve alleen sprake kan zijn in gevallen waarin de mededinging bij uitzondering niet in staat is het economisch gunstigste resultaat in het leven te roepen;

Overwegende dat wanneer men de aanmelding vanuit dit gezichtspunt beschouwt, niet valt in te zien in welk verband en om welke redenen de mededinging haar prestatieverhogend effect op de onder de „Coordination 1966" vallende markten niet zou kunnen ontplooien;

20. Overwegende dat de deelnemers in de eerste plaats wijzen op het hoge aandeel van de vaste kosten in de cementproduktie; dat zij er de aandacht op vestigen dat de investeringskosten voor een cementfabriek ongeveer het drie tot viervoudige van de jaaromzet bedragen en dat de cementfabrikanten derhalve in het belang van het behoud van hun afzet bij een extreme mededinging zouden moeten verkopen tegen prijzen die niet alleen geen winst opleveren, maar de fabrikanten er zelfs toe zouden dwingen de substantie van hun ondernemingen geleidelijk in te teren; dat zonder de economische discipline die aan deze kartelovereenkomst ten grondslag lag de Belgische cementindustrie in een ruïneuze concurrentie zou zijn verwikkeld, waarvan zij zich niet meer zou hebben hersteld;

Overwegende dat van een verbetering van de produktie respectievelijk bevordering van de technische of economische vooruitgang die tegenover de nadelen van de quota- en prijsregeling van de „Coordination 1966" zouden opwegen echter niet is gebleken;

Overwegende dat weliswaar niet betwist kan worden dat de cementindustrie in het algemeen tot de kapitaalintensiefste takken van industrie behoort hetgeen mede blijkt uit de verhouding tussen totale omzet en geïnvesteerd vermogen waarbij zij ook aan de top staat; dat er anderzijds echter takken van industrie zijn, waar de kapitaalintensiviteit ten minste even groot is als bij de cementindustrie, waarbij echter tot dusverre niet kan worden vastgesteld dat ze zonder kartelvorming zouden zijn prijsgegeven aan ruïneuze concurrentie; dat de opvatting dat het zonder een kartellering van de cementindustrie tot een langdurige vernietigingsconcurrentie zal komen tijdens welke deze ondernemingen geleidelijk hun materiële substantie zouden moeten verbruiken bovendien geenszins onbetwistbaar is; dat het slechts potentiële gevaar van een vernietigingsconcurrentie overigens als dat van een theoretische toekomstige gebeurtenis waarvan het intreden onzeker is niet de uitsluiting van de prijsconcurrentie tussen de deelnemers op dit ogenblik kan rechtvaardigen; dat noch op de Belgische markt noch op de nabuurmarkten binnen de Gemeenschap aanwijzingen te vinden zijn voor een acuut uitbreken of onmiddellijk te verwachten zijn van een vernietigingsconcurrentie;

Overwegende dat het onderzoek van de Commissie bovendien heeft uitgewezen dat de levensduur van de installaties in de cementindustrie aanzienlijk langer is dan bij vele andere kapitaalintensieve takken van industrie; dat zo bijvoorbeeld bij verschillende deelnemers aan het kartel nog in 1968 ovens werkzaam waren die meer dan 30 jaar tevoren waren geïnstalleerd; dat de daarmee gepaardgaande mogelijkheid van een verdeling van de afschrijving der installaties over een relatief lange periode een vermindering van de vaste kostenlast van de cementindustrie betekent en daarmee een vermindering van het investeringsrisico; dat deze mogelijkheid bovendien wat de kosten betreft een beter aanpassingsvermogen aan schommelingen in de vraag betekent van ondernemingen die over reeds afgeschreven maar nog bruikbare installaties beschikken; dat een voor de individuele cementfabrikant ondraaglijk investeringsrisico dientengevolge niet aanwezig kan worden geacht;

21. Overwegende dat de deelnemers wanneer zij wijzen naar de verhoudingen in de jaren 1932 – 1935 kan worden toegegeven dat het in deze jaren in de cementindustrie inderdaad tot een scherpe concurrentie en tot aanzienlijke opbrengstverliezen is gekomen; dat men zich echter reeds moet afvragen of deze opbrengstverliezen werkelijk alleen konden worden goedgemaakt doordat de Belgische cementfabrikanten na het totstandkomen van hun kartel de verkoopprijs sterk verhoogden; dat overigens uit de omstandigheden van de jaren van de economische wereldcrisis in ieder geval thans voor de beoordeling van de overeenkomst niets meer kan worden afgeleid; dat het destijds ging om een uitzonderingssituatie, die effect heeft gehad op de gehele economie en zich wegens de plotseling uitblijvende bouwactiviteit ook bij de cementindustrie deed gevoelen; dat het, wanneer men zo uitzonderlijke omstandigheden thans nog als een punt van oriëntatie zou willen nemen, zou betekenen dat de uitzonderingstoestand tot regel werd verklaard en de overeenkomst vanuit een gezichtspunt zou moeten worden beoordeeld dat met de tegenwoordige situatie in de verste verte niets meer te maken heeft;

22. Overwegende dat voorts niet valt in te zien waarom bij concurrentie onder de Belgische cementfabrikanten onvermijdelijk gerekend zou moeten worden op pogingen dubieuze kwaliteiten op de markt te

brengen; dat in de eerste plaats reeds de invloed van de nationale normenregelingen dergelijke pogingen in de weg staat; dat bovendien een fabrikant die minder goede kwaliteiten op de markt brengt zonder een in ieder opzicht gegarandeerde quota-overeenkomst zou moeten vrezen reeds bij één slechte levering aanzienlijke marktaandelen in te boeten;

23. Overwegende dat de deelnemers voorts betogen dat de Belgische cementindustrie onder de bescherming van het kartel alles behalve „verkalkt" is; dat zij daarentegen in ieder opzicht haar dynamiek heeft bewaard en de spanne tijds tussen de verschillende kartelovereenkomsten gebruikt tot versterking van haar concurrentiepositie ; dat juist in de laatste jaren steets grotere en meer economisch werkende produktie-eenheden zijn gebouwd, die mede tot de grootste van de wereld kunnen worden gerekend ; dat de produktie-index, hoewel men pijnlijk toeziet op een vermijding van overcapaciteit, bijna het peil van de Verenigde Staten bereikt ;

Overwegende dat het feit dat de kartelovereenkomsten binnen de Belgische cementindustrie rationalisatie- en moderniseringsmaatregelen niet in de weg hebben gestaan, op zichzelf nog niet bewijst dat de economische of technische vooruitgang is bevorderd ; dat het hoogstens inhoudt dat de kartelovereenkomsten zulk een bevordering niet in de weg hebben gestaan ;

Overwegende dat niet is aangetoond dat de overeenkomsten daarentegen een verbetering zouden hebben tot stand gebracht in vergelijking tot de toestand die onder concurrentie zou hebben bestaan :

a) Concentraties onder de oorspronkelijk zeer talrijk aanwezige kleine cementfabrikanten zijn in België hoofdzakelijk eerst na de tweede wereldoorlog aan de dag getreden. Het kan worden aangenomen, dat het Belgische cementkartel door zijn produktie- en prijspolitiek verouderde of niet meer rendabel opererende ondernemingen onevenredig lang in het leven heeft gehouden. Wanneer Prof. Hulpiau in dit verband in een t.a.v. de cementindustrie veeleer gunstig gezinde studie over de Belgische cementindustrie (1) als een speciaal nadeel van het kartel de betalingen voor schadeloosstelling naar voren brengt die tot dusver nog aan iedere uittredende onderneming voor de overdracht van zijn quota worden verricht, dan is dat een conclusie die thans nog geldigheid heeft. De overeenkomst tussen de N.V. Van Den Heuvel en C.C.B. van 6 januari 1964 vormt voor de aan deze praktijk verbonden verhoging van de kostprijs een indrukwekkend voorbeeld. De deelnemers betogen dat alleen in het kader van het kartel een overneming van de installaties van marginale bedrijven en een overschakeling van dergelijke bedrijven op andere industriële activiteiten mogelik is geweest. De deelnemers miskennen dat de onverkoopbaarheid van dergelijke installaties zonder de kartelovereenkomst alleen de natauurlijke en in het beginsel ook economisch juiste reactie in een op concurrentie georiënteerd economisch systeem zou zijn geweest en dat niet de kartelleden maar de cementverbruikers de premie voor dergelijke handhavings- en overgangsmaatregelen hebben betaald.

b) Voorts is de bewering onjuist dat de karteldeelnemers overcapaciteiten — waarvan zij zelf zeggen dat zij in de cementindustrie een noodlottig effect hebben — steeds wisten te vermijden ; dat de benuttingsgraad bij alle contractspartners tezamen meestal slechts tussen 60 en 70 % heeft bedragen ; dat hij slechts eenmaal, te weten in 1965, bij 80 % heeft gelegen ;

Overwegende dat het voor de hand ligt dat de Belgische cementindustrie zich alleen gezien het ontbreken van iedere concurrentiesanctie overcapaciteiten van de genoemde orde van grootte kon permitteren ; dat de binnenlandse verkoopprijzen in het algemeen zo worden vastgesteld dat daardoor ook de kosten van de overcapaciteiten worden gedekt ; dat de contractspartijen, omdat zij er derhalve op rekenen kunnen dat ook de kosten van te hoge investeringen zullen worden goedgemaakt, van de noodzaak zijn ontheven eventueel bestaande overcapaciteiten op te heffen en hun investeringsprojecten aan de situatie van de markt aan te passen ; dat deze vermindering van het investeringsrisico — naast de door de deelnemers naar voren gebrachte toename van de vraag — naar de mening van de Commissie een wezenlijke verklaring geeft voor het feit, dat na een jarenlange stagnatie op het gebied van de capaciteiten in de jaren 1967/68 bijna gelijktijdig zowel bij C.B.R. als bij C.C.B. en Ciments d'Obourg de ovencapaciteiten met meer dan 30 % werden uitgebreid ;

Overwegende dat de moeilijkheden, die bij een nauwkeurige aanpassing van de productiecapaciteiten aan de vraag enerzijds uit de noodzaak van bepaalde beschikbare reserves en anderzijds uit technisch-economische gronden ontstaan, stellig niet kunnen worden ontkend ; dat echter ten aanzien van de aangemelde kartelovereenkomst moet worden vastgesteld dat zij het probleem van de overcapaciteiten niet alleen niet heeft opgelost maar integendeel heeft bijgedragen tot de vorming van overcapaciteiten ;
dat de prikkel tot ongerechtvaardigde investeringen namelijk vooral bestaat wanneer de fabrikanten als gevolg van een quota- en prijsovereenkomst zo goed als alle risico's uitschakelen, maar anderzijds mogen hopen, dat zij in geval van een verlenging van de kartelovereenkomst, door te wijzen op de omvang van hun productie-installaties, een hoger quotum verkrijgen; dat de verplichting alle contractpartijen

(1) Zie Raphaël Hulpiau: „De Economische Evolutie van de Belgische Cementindustrie tussen 1920 en 1940", Antwerpen, 1945, blz. 181/182.

van een voorgenomen capaciteitsuitbreiding op de hoogte te stellen, haar nadelige invloed juist in dit verband doet gevoelen ;

24. Overwegende dat ook de overeenkomst inzake de opbrengstencompensatie geen verbetering van de produktie of van de verdeling der produkten kan ten gevolge hebben; dat dit systeem op een optimaal gebruik van de exportmogelijkheden is gericht, waarbij de opbrengsten in afwijking van de werkelijke resultaten zo worden gedistribueerd dat de ondernemingen die met grotere kosten verkopen hun aandeel ontvangen in de opbrengst van de bedrijven die met lagere kosten verkopen ;

Overwegende dat het resultaat van deze manipulatie weliswaar vanuit het standpunt der deelnemers wegens een verbeterde benutting der capaciteiten als een verbetering van hun cementproduktie kan worden beschouwd, dat deze echter wordt bereikt op kosten van de Belgische cementverbruiker en ten nadele van concurrenten uit andere Lid-Staten, die door de kunstmatige verbetering van de concurrentiepositie van de individuele Belgische aanbieder in werkelijkheid met de gehele Belgische cementindustrie als aanbiedersgroep in concurrentie moeten treden ; dat het resultaat van een op deze wijze vervalste concurrentie niet als een verbetering van de produktie kan worden beschouwd ;

Overwegende dat ook de door de betrokkenen gesignaleerde relatief geringe omvang van hun ondernemingen, wier totale produktie geringer is dan de individuele produktie van de vijf grootste fabrikanten in de Bondsrepubliek, Frankrijk en Italië een vervalsing van de concurrentie door zulk een systeem van particuliere exportsteun niet kan rechtvaardigen ;

25. Overwegende dat ten slotte de opmerking dat de Cimbel-overeenkomsten het produktieritme een grotere regelmatigheid zouden hebben verleend en dat slechts op grond van deze overeenkomsten een economisch zinvolle en in ieder opzicht rationele benutting van de fabricage-installaties gewaarborgd zou zijn, niet vermag te overtuigen; overwegende dat de aanmelders met deze opmerking niet slechts iedere sturende functie van de mededinging negeren, maar ook buiten beschouwing laten dat hun kartelovereenkomsten de totstandkoming en het voortbestaan van overcapaciteiten niet heeft kunnen verhinderen ; dat nu echter een quotaregeling van de afzet bij toenemende overcapaciteiten — zoals die juist bij de Belgische cementindustrie moeten worden geconstateerd — in macro-economisch opzicht veeleer nadelig werkt ; dat de kartelleden namelijk des te sterker op de nauwkeurige nalevering van de quota-regeling gespitst zullen zijn naarmate de benuttingsgraad geringer is ; dat het individuele prestatievermogen met betrekking tot produktie-installaties, lage transportkosten enz. dat zich bij onbeperkte concurrentie te allen tijde zou kunnen doen gelden, daarmee des te sterker op de achtergrond wordt gedrongen, naarmate de deelnemende ondernemingen als gevolg van hun overcapaciteiten meer staan op een nauwkeurige verdeling van de totale vraag aan de hand van de quota. Overwegende dat bovendien, zoals hierboven reeds is uiteengezet, wegens de door de quota verminderde risico's een eventueel noodzakelijke ververmindering van capaciteiten wordt vertraagd, hetgeen zich met name bij een blijvende wijziging in de vraag kan doen gevoelen en tot verder stijgende vaste kostenpercentages per geproduceerde ton cement leidt;

Overwegende dat de door de betrokkenen verdedigde quotaregeling volgens dit alles dus geenszins leidt tot een algemene verbetering van de verhouding input-output, maar — ten laste van de sterkere ondernemingen — hoogstens leidt tot een nivellering op middelbaar niveau, dat dit in vergelijking met de toestand die er bij concurrentie zou zijn, geen voordeel betekent ;

26. Overwegende dat de Commissie waar de partijen als speciaal voordeel van de overeenkomst de in België en Nederland toegepaste prijzen aanvoeren, evenmin van een positief effect in de zin van artikel 85, lid 3, overtuigd kon raken ;

Overwegende dat weliswaar juist is, dat het prijspeil op de Belgische markt lange tijd stabiel is gebleven en dat de lonen en transport- en energiekosten in deze tijd niet onaanzienlijk zijn gestegen ; dat ook moet worden erkend dat de prijzen voor andere bouwmaterialen in België ten dele sneller gestegen zijn dan voor cement ; dat het echter niet gerechtvaardigd is, daarom van een echte prijsverlaging voor cement te spreken zolang niet openbaar wordt bekendgemaakt welke kostenverlagingen de fabrikanten door de automatisering van het produktieproces hebben bereikt, die zich juist in de afgelopen 15 jaar heeft voltrokken; dat het gebruik van arbeidskrachten bijvoorbeeld in de afgelopen jaren bij de cementproduktie zeer aanzienlijk kon worden verminderd; dat de aanmelders in dat verband in de zaak „Noordwijks-Cement-Accoord" zelf hebben laten aanvoeren, dat de voor de fabricage van een ton cement in België bestede arbeidstijd van 2,8 uur in 1950 tot 1 uur in 1965 kon worden teruggebracht; dat het argument van de indirecte prijsverlagingen derhalve zonder een uitvoerige openbare bekendmaking van de door de automatisering tot stand gebrachte kostenbesparing niet kan worden aanvaard; dat de betrokkenen in dit verband alleen hebben uiteengezet dat de personeelskosten van 119 Bfr. per ton in 1961 zijn gestegen tot 142 Bfr. per ton in 1969 en bij gelijkblijvende arbeid en evenredige stijging tot de loonkostenindex van de cementindustrie in 1969 250 Bfr. per ton zouden hebben bedragen;

Overwegende dat gezien de mogelijkheden van de Belgische Regering om invloed uit te oefenen boven-

dien de vraag open blijft of de handhaving van een uniform prijspeil voor de duur van ongeveer 12 jaar werkelijk uitsluitend de verdienste van de contractpartijen is ;

Overwegende dat ongeacht het bovenstaande, ook niet is komen vast te staan dat het door de Belgische cementindustrie toegepaste prijspeil bij concurrentie niet nog verder zou hebben kunnen dalen ;

27. Overwegende dat de geregelde bevoorrading van hun markten de partijen niet als een speciale verdienste kan worden aangerekend ; dat een dergelijke bevoorrading in een markteconomisch georiënteerde samenleving vanzelfsprekend is ook op gebieden waar geen of minder grote overcapaciteiten dan in de cementindustrie bestaan ;

Overwegende dat onder nr. 22 reeds werd betoogd dat het aanbieden van goede kwaliteiten geen verdienste van het kartel is ; dat hetzelfde geldt voor de door de aanmelders aangevoerde nieuwe distributievormen voor cement, betonmortel, enz. ; dat de verbetering der kwaliteiten en distributievormen ongetwijfeld moet worden toegejuicht maar deze vinden hun oorzaak niet in de kartelovereenkomst doch in de algemene technische en economische ontwikkeling;

Overwegende dat niet valt in te zien waarom er bij het wegvallen van de overeenkomst geen voldoende transportmiddelen beschikbaar zouden kunnen zijn of leveranties op korte termijn gevaar zouden lopen ;

28. Overwegende dat de aanmelders tot rechtvaardiging van de onder I, 7 — 9, weergegeven concurrentiebeperkingen in de toelatingsvoorwaarden voor verschillende cementafnemers niets speciaals hebben naar voren gebracht; dat ook ambtshalve niet is vastgesteld waarom cement of betonmortel alleen door de in de standaardvoorwaarden aangegeven groepen afnemers behoorlijk zou kunnen worden verkocht of waarom het nodig is, van afnemers die aan deze voorwaarden niet voldoen, collectief en algemeen een hogere prijs te verlangen ;

Overwegende dat bepaalde verplichtingen in de toelatingsvoorwaarden zeker in principe de bevordering van de technische of economische vooruitgang op het oog hebben ; dat echter niet duidelijk is geworden waarom door de in I, 7 tot 9, behandelde groepen afnemers steeds en in ieder geval alle op de genoemde plaats beschreven beperkingen moeten worden in acht genomen ;

29. Overwegende dat aangezien de aangemelde overeenkomsten en besluiten derhalve reeds nalaten bij te dragen tot een verbetering van de produktie of de verdeling der produkten respectievelijk tot een bevordering van de technische of economische vooruitgang, op de verdere voorwaarden van artikel 85, lid 3, niet behoeft te worden ingegaan ;

Overwegende dat er echter bij voorbaat op gewezen dient te worden dat de onder het verbod van artikel 85, lid 1, vallende elementen van de door de deelnemers aangemelde concurrentiebeperkingen — met uitzondering van de opbrengstencompensatie — voor de verwerkelijking van de door hen beoogde doelstellingen niet onmisbaar zijn ; dat dit reeds daarom het geval is, omdat het zwaartepunt van deze beperkingen, volgens hun economisch effect en volgens hun motivering en beweerde rechtvaardiging in het binnenlandse economische verkeer van een Lid-Staat van de Gemeenschap ligt, en omdat de deelnemers hun doelstellingen ook zouden kunnen bereiken door tevens de uitwerking ervan op het economisch verkeer tussen de Lid-Staten – die het enige onderwerp van onderhavige beschikking uitmaakt — te vermijden ; dat dit vooral geldt voor de vaststelling van quota en van prijzen en verkoopvoorwaarden voor België, waarmee de partijen de problemen van hun binnenlandse markt willen oplossen,

HEEFT DE VOLGENDE BESCHIKKING GEGEVEN:

Artikel 1

De bepalingen van de „Coordination 1966" over de vaststelling en verdeling van en de controle op leveringsquota voor de gemeenschappelijke markt, over de inachtneming van uniforme prijzen en verkoopvoorwaarden voor verkopen in België, over de opbrengstencompensatie ten aanzien van de landen van de gemeenschappelijke markt, over de mededelingsplicht bij capaciteitsuitbreidingen, over vervreemdingsbeperkingen bij de overdracht van produktie-installaties, de in de Cimbel-statuten opgenomen verplichting alleen met toestemming van alle deelnemers nieuwe industrieën te vestigen en de besluiten van Comité Commercial A over de toepassing van bepaalde prijzen en voorwaarden uitsluitend t.a.v. erkende handelaren, betonwarenfabrikanten, betonmortelbedrijven en aannemers, alsmede over de verlening van kortingen aan „entreprises publiques" vormen inbreuken op artikel 85, lid 1, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap.

Artikel 2

De door „La Cimenterie Belge — Cimbel S.A." aangevraagde verklaring van niet-toepassing conform artikel 85, lid 3, wordt geweigerd.

Artikel 3

De „La Cimenterie Belge — Cimbel S.A." en de overige in artikel 4 genoemde ondernemingen zijn verplicht aan de in artikel 1 vastgestelde inbreuken een einde te maken.

Artikel 4

Deze beschikking is gericht tot de :

— La Cimenterie Belge – Cimbel S.A., Trierstraat 96, 1040 Brussel,

alsmede tot de volgende ondernemingen :

— S.A. Cimenteries C.B.R. Cementbedrijven N.V., Brussel, Waterloolaan 34,

— S.A. Ciments d'Obourg
Obourg,

— S.A. Ciments de Thieu,
Thieu,

— S.A. Ciments Portland Liégeois,
Haccourt,

— S.A. Ciments de Visé
Miniemenstraat 41, Brussel

— S.A. Compagnie des Ciments Belges — C.C.B., Gaurain — Ramecroix,

— N.V. Portland-cement J. Van Den Heuvel, Hemiksem, Scheldeboord 58,

— S.A. Société Générale des Ciments Portland de l'Escaut
Antoing, 8 rue du Coucou,

— S.A. Carrières et Cimenteries Lemay,
Vaulx.

Gedaan te Brussel, 22 december 1972.

Voor de Commissie

De Voorzitter

S. L. MANSHOLT